

εκπαιδευτική
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

τριμηνιαία έκδοση

ΤΕΥΧΟΣ 76 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005-ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2006 • ΤΙΜΗ 3.5€

Οι εξετάσεις έρχονται

Σχολείο και βιβλίο

Οδοιπορικό στην Τσιάπας

Εξώφυλλο

Χριστίνα
Λεοντίδου

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση
Κωδικός: 1512

Κυκλοφορεί τους μήνες:
Ιανουάριο, Απρίλιο, Ιούλιο, Οκτώβριο
Χρόνος 17ος • τεύχος 76
Νοέμβριος 2005 - Ιανουάριος 2006
τιμή τεύχους: 3,50 €

Ιδιοκτήτης: Το ομώνυμο επιστημονικό
μη κερδοσκοπικό σωματείο

Εκδότης: Θανάσης Σταματάκος

Ηλεκτρονική σελίδα: www.geocities.com/ekpaideytiki_koinotita

Συνεργασίες - Επιταγές:

Εκπαιδευτική Κοινότητα
Μπισκίνη 1, 15772 Ζωγράφου
τηλ. επικοινωνίας: 210-6749490
τηλ. για διαφημίσεις: 210-3811355
fax: 210-7718362

Αριθμοί λογαριασμών

Εθνικής Τράπεζας: 151/430275-38
Αγροτικής Τράπεζας: 0050500605776

Συνδρομές:

εσωτερικού ετήσια	11 €
» διετής	20 €
» τριετής	27 €
Ευρώπης	25 €
Κύπρου	20 €
υπόλοιπου κόσμου	30 €
σχολείων	18 €
δημοσίων οργανισμών, βιβλιοθηκών	28 €

Συντακτική Επιτροπή:

Γιώργος Μάγκος, Κώστας Μάγκος, Σπύρος
Μαρκόπουλος, Γιώργος Ξανθάκος, Δημήτρης
Σκλάβος, Θανάσης Σταματάκος, Νίκος Σύφαντος,
Δώρα Τζαβάρα, Νικόλας Τσαφταρίδης, Τζούλια
Φορτούνη, Μαρία Φραγκάκη, Μαρία Χαλαζωνίτη

Φωτοστοιχειοθεσία - Ηλ/κή σελ/ση:

RED-T- POINT,
Μεγίστης 5 - Κυψέλη, τηλ. 210-8656505

Εκτύπωση:

Μιχάλης Ανδρικού
Επικούρου 20 & Ευριπίδου, τηλ. 210-3214446

Τιμή παλιότερων τευχών: 3,50 €

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις
των συντακτών τους, ενώ τα ανυπόγραφα τις
απόψεις της Συντακτικής Επιτροπής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΘΡΑ

- 7 Διάλογος για την *Εκπαιδευτική Κοινότητα*
- 8 Η εκπαίδευση της αντίστασης στην Τσιιάπας
- 14 Ιδεολογία και σχολικές γνώσεις
του Κώστα Διαμαντή
- 18 Η Κριτική Παιδαγωγική στην «εποχή του τρόμου» και η
αναγκαία οριοθέτησή της
του Κώστα Θεριανού
- 30 Γαλλία: Όπισθεν ολοταχώς!
- 31 Μαθητεία ή μαθήματα
του Philippe Meurieu
- 34 Maurice Dommanget
της Δέσποινας Καρακατσάνη
- 38 Σεξουαλική αγωγή - διαφυλικές σχέσεις: ο ρόλος του
σχολείου και της οικογένειας
του Θωμά Κακλαμάνη
- 45 Διδάσκοντας Γεωγραφία χρησιμοποιώντας δωρεάν
λογισμικό
του Γρηγορίου Δαβράζου
- 48 Φιλοσοφία για παιδιά
της Μαρίας Αντωνάτου
- 50 Σημασία έχουν οι ερωτήσεις στην τάξη
του Νίκου Σύφαντου

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

- 2 Της σύνταξης
- 4 Σελίδες λογοτεχνίας
- 10 Πολιτισμική Κοινότητα
- 12 Έχω λάβει γράμμα σου
- 24 Κλείνοντας το μάτι στην έρευνα
- 26 Της φυσικής και της χημείας
- 42 Του δικτύου οι γωνιές
- 52 Παιδεία τέχνας κατεργάζεται
- 54 Υπάρχουν και βιβλία
- 56 Το τελευταίο κουδούνι

* Στείλτε τη συνδρομή σας με ταχυδρομική επιταγή ή καταθέστε την στην
Εθνική ή την Αγροτική Τράπεζα. Αν πρόκειται για ανανέωση συνδρομής μέ-
σω Τράπεζας, δεν χρειάζεται να μας ενημερώσετε για την κατάθεση. Ζητή-
στε μόνο να πληκτρολογηθεί το ονοματεπώνυμό σας.

* Μη διστάσετε να μας τηλεφωνήσετε ή να μας γράψετε, ώστε να σας στεί-
λουμε κάποιο τεύχος που δεν έχετε λάβει.

Γραφτείτε συνδρομητές. Μας βοηθήστε!

λιο από τον πρωθυπουργό D. De Villepin συνάντησε τις αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών αλλά και τη συμφωνία (απ' ό,τι δείχνουν οι δημοσκοπήσεις) της πλειοψηφίας της γαλλικής κοινωνίας.

Ο πολύ γνωστός και σημαντικός Γάλλος παιδαγωγός Philippe

Meurieu καταθέτει στο κείμενο που ακολουθεί την αντίδρασή του σε μια τέτοια εξέλιξη, επισημαίνει τις αρνητικές συνέπειες από την υλοποίηση αυτού του μέτρου και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για το πού μπορεί να οδηγηθεί έτσι η γαλλική κοινωνία.

Χάρης Παπαδόπουλος

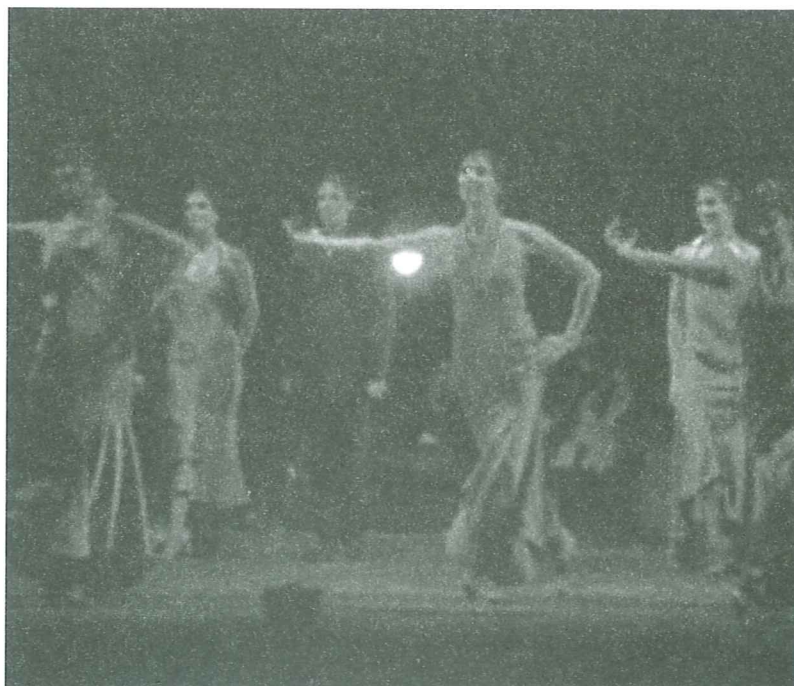
Μαθητεία ή μαθήματα

του Philippe Meurieu

Η κοινή γνώμη φαίνεται να επιδοκιμάζει στη μεγάλη της πλειοψηφία το μέτρο που ανήγγειλε η κυβέρνηση για τη θεσμοθέτηση της μαθητείας στα 14 χρόνια. Στοιχηματίζουμε ότι ο κάθε Γάλλος φαντάζεται ότι πρόκειται εδώ για μια απόφαση που δεν αφορά παρά τα παιδιά των άλλων και ότι τα δικά του παιδιά θα μπορούν να συνεχίσουν ήσυχα τις σπουδές τους μέχρι τις πανεπιστημιακές σχολές υψηλού γοήτρου! Στα σοβαρά τώρα, είναι πιθανόν οι συμπολίτες μας να φαντάζονται ότι ορισμένοι μαθητές, σε ρήξη με το σχολείο, είναι χαμένοι για τις κλασικές σπουδές και το να επιμένεις να τους βαστάς στα θρανία είναι παραλογισμός. Ίσως μάλιστα, στην καλύτερη των περιπτώσεων, ορισμένοι από τους συμπατριώτες μας να σκέφτονται ότι μετά από μια φάση «μαθητείας», οι έφηβοι, που θα έχουν επιτέλους συμφιλιωθεί με τις γνώσεις και θα «έχει πήξει λιγάκι το μυαλό τους», θα μπορούν να επανέλθουν στο σχολικό θεσμό, που θα τους δεχτεί με ανοιχτή αγκαλιά, ανεξάρτητα από το παρελθόν τους και την ηλικία τους. Θα θέλαμε να μπορούσαμε να τους πιστέψουμε: η θέση σε εφαρμογή μιας «σχολικής πίστωσης», κατά την (βελτιωμένη) εικόνα της «πίστωσης σπουδών», και η γενίκευση της «αναδρομικής φοίτησης» (που προβλέπει τη δυνατότητα επιστροφής στις σπουδές στο επίπεδο που είχαν διακοπεί και η οποία υπάρχει επίσημα στα κείμενα) θα αντιπροσώπευαν, λοι-

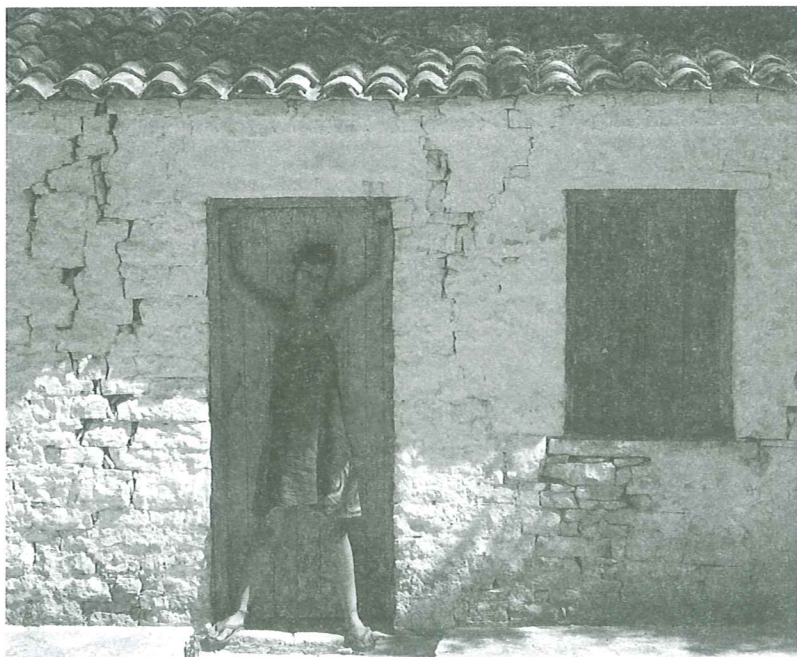
πόν, έναν τρόπο εξατομίκευσης της αρχικής εκπαίδευσης και προσαρμογής της στις προσωπικές τροχιές των μαθητών. Αλλά ας μην ονειρευόμαστε! Δεν πρόκειται γι' αυτό, και, παρ' όλες τις λεκτικές περικοκλάδες στις οποίες οι πολιτικοί διαπρέπουν, στην πραγματικότητα πρόκειται για πρόωρη έξωση από το σχολείο εκείνων των νέων για τους οποίους θα ειπωθεί «ότι δεν είναι φτιαγμένοι για τα γράμματα».

Πρέπει καταρχήν να υπενθυμίσουμε κάποια προφανή πράγματα, που πολύ γρήγορα ξεχνιούνται. Το να βγάλεις ένα παιδί από το σχολικό σύστημα στα 14 χρόνια του σημαίνει να αποφασίσεις για την τύχη του στα 12 ή τα 13. Ο σχολικός θεσμός έχει, πράγματι, μια εξαιρετική ικανότητα να προεξοφλεί τις αποφάσεις και μάλιστα, όταν οι περιστάσεις είναι ευνοϊκές γι' αυτό, να οργανώνει οδούς απομάκρυνσης, που, με τις καλύτερες προθέσεις του κόσμου, προετοιμάζουν ορισμένους μαθητές «να επιφορτιστούν μια μετάβαση (στον κόσμο της εργασίας) υπερβολικά άγρια γι' αυτούς»... Άλλωστε η μαθητεία -και δεν το υπενθυμίζει κανείς αρκετά- είναι σήμερα μόνο 13 εβδομάδες μαθημάτων το χρόνο και 5 εβδομάδες πληρωμένης άδειας. Αλλά 13 εβδομάδες μαθημάτων για

μαθητές με προβλήματα στα θεμελιώδη αντικείμενα (και ιδιαίτερα στη γλώσσα) είναι η ισόβια καταδίκη σε καθαρά εκτελεστικά καθήκοντα, ο αποκλεισμός της πρόσβασης στη «δεύτερη ευκαιρία» την οποία συνιστά η δια βίου εκπαίδευση... Η μαθητεία στην ηλικία των 14 ετών είναι στην πραγματικότητα η μεταμφιεσμένη περιφρόνηση των «χειρωνακτικών επαγγελμάτων»: είναι να φαντάζεσαι ότι αυτά συνίστανται σε εκτελεστικά καθήκοντα προσιά μέσω της παρατήρησης και της απλής αναπαραγωγής, είναι να αγνοείς το αναγκαίο μέρος θεωρητικοποίησης που κάθε χειρωνακτικό επάγγελμα περιλαμβάνει, να αγνοείς τη σύνθετη φύση των επαγγελματικών καταστάσεων με τις οποίες σχετίζονται: απ' όσο ξέρω, δεν προβλέπεται άλλωστε να προσλαμβάνονται 14χρονοι μαθητευόμενοι στη χειρουργική ή στην ορθοδοντική, που εντούτοις είναι βέβαια -ο καθένας θα συμφωνήσει- «χειρωνακτικά επαγγέλματα»... Η μαθητεία στα 14 χρόνια είναι, εν τέλει, η θεσμοποίηση της απάρνησης: απάρνηση αφενός της κοινωνίας -που εγκαταλείπει ορισμένα από τα παιδιά της δίχως να τους δίνει τα κλειδιά του σύνθετου κόσμου μέσα στον οποίο ζούμε- και αφετέρου αυτών των ίδιων των μαθητών... για τους οποίους παριστάνει κανείς ότι ενθαρρύνει «τη σημασία της προσπάθειας», αλλά στους οποίους προσφέρει λίγες εκατοντάδες ευρώ το μήνα, που οι νέοι θα τα δουν σαν μια οικονομική ενίσχυση εξ ουρανού - η οποία όμως θα έρθει να προσθέσει το βάρος της στη διακοπή κάθε σχολικής προσπάθειας.

Ευκολία για τους νέους, η μαθητεία στην ηλικία των 14 ετών είναι επίσης το σημάδι μιας μείζονος πολιτικής, κοινωνικής και σχολικής παραίτησης. Κάποιοι εξέφραζαν ακόμη επιφυλάξεις για την ορθότητα του «κοινού βάθρου» (μίνιμουμ κοινού βασικού προγράμματος) - τώρα ξέρουμε ξεκάθαρα τι σήμαινε αυτό: όλος ο κόσμος θα έχει ίσως το «βάθρο», αλλά μόνον ορισμένοι θα έχουν το άγαλμα! Επαναφέροντας, πράγματι, το βασικό προσανατολισμό στο τέλος της 5ης, «το κοινό βάθρο» θα συρρικνωθεί σαν κατεργασμένο δέρμα και οι φιλοδοξίες για τη

νεολαία μας θα στερηθούν κάθε πολιτιστική διάσταση, ώστε απλά να της παρέχονται κάποιες καθαρά χρηστικές δεξιότητες. Ένα ανέλπιστο κέρδος για τα (τηλεοπτικά) κανάλια και τους δημαγωγούς κάθε είδους που θα βρίσκουν απέναντί τους όλο και περισσότερο νέους υποχείριους των ΜΜΕ, δίχως να έχουν αποκτήσει τις γνώσεις και το κριτικό πνεύμα που θα τους επέτρεπαν να ασκήσουν την κρίση τους. Η σχολική εκπαίδευση -επειδή είναι φορέας του δημοκρατικού ιδεώδους της ισότητας- πρέπει να παραμείνει μια απόλυτη προτεραιότητα και εναπόκειται στους πολιτικούς και τους παιδαγωγούς να εργασθούν για να είναι δυνατόν αυτή να απευθύνεται σε όλους, αντί να αποκλείει εκείνους και εκείνες που την έχουν, ακριβώς, περισσότερο ανάγκη.

Τέλος, αυτό το μέτρο, δίχως καμιά αμφιβολία, θα ενισχύσει επιπλέον το σχολικό अपαρτχάιντ: ποιος φαντάζεται ότι οι γιοι και οι κόρες των γιατρών, των καθηγητών και των πολιτικών θα κατευθυνθούν στη μαθητεία στα 14 χρόνια τους; Ποιος δε βλέπει ότι το μέτρο θα συμβάλει στον ακόμη μεγαλύτερο αποκλεισμό μιας νεολαίας που, παρά τα δελτία ταυτότητάς της, δε θεωρείται «γαλλική» από ένα μέρος των συμπατριωτών μας; Χαμηλώνοντας το επίπεδο εκπαίδευσης ενός μέρους των νέων, είναι ολόκληρος ο σχολικός θεσμός και ολόκληρη η κοινωνία που θα τραβηχτεί προς τα κάτω. Και μάλιστα τόσο περισσότερο, καθώς, αντίθετα απ' ό,τι φαντάζονται τα πνεύματα που αγνοούν την ιστορία της σχολικής εκπαίδευσης, είναι πάντοτε «οι δύσκολοι μαθητές» που κάνουν το σχολείο να προσδεύει και οι οποίοι τροφοδοτούν την παιδαγωγική εφευρετικότητα, που ωφελεί, στην πραγματικότητα, τους πάντες. Πρέπει να θυμηθούμε ότι προσπαθώντας να εκπαιδεύσει το «παιδί αγρίμι», τον Βικτόρ της Αβείρόν, ο Ιτάρ φαντάστηκε το μεγαλύτερο μέρος των παιδαγωγι-

κών εργαλείων που ακόμη σήμερα χρησιμοποιούνται για να οξύνουν την ευφυΐα των «φυσιολογικών παιδιών» (όπως το περίφημο «γραμματοκιβώτιο» με ανοίγματα διαφόρων μεγεθών και σχημάτων). Το να απομακρύνεις τα «πνεύματα ταραξίες» -τα σημερινά «παιδιά αγρίμια»- ίσως θα κάνει, βραχυπρόθεσμα, πιο εύκολη τη ζωή ορισμένων εκπαιδευτικών, αλλά θα μεταμορφώσει ακόμη περισσότερο το σχολείο σε αίθουσα καταγραφής κοινωνικών ανισοτήτων. Ακόμη χειρότερα, αυτό θα φτωχύνει σημαντικά τις παιδαγωγικές πρακτικές... πράγμα που θα το πληρώσουν ακόμη και οι λαμπροί μαθητές!

Φυσικά, σε μερικές τάξεις «θα υπάρξει επιτέλους ειρήνη». Με το τίμημα όμως μια σημαντικής κοινωνικής οπισθοδρόμησης. Το μάθημα θα μπορεί να γίνει λίγο περισσότερο «στρογγυλό»... αλλά με το τίμημα της εγκατάλειψης, μιας από τις θεμελιακές αποστολές του σχολείου: την ανακάλυψη της ετερότητας. Ορισμένοι νέοι στο τέλος της μαθητείας θα μπορούν, στις πιο καλές περιπτώσεις, να βρουν μια δουλειά επί τόπου και να αρχίσουν μια επαγγελματική καριέρα με κάποιες εμπειρικές δεξιότητες... αλλά γρήγορα θα προσκρούσουν στο ταβάνι και, όπως το δείχνει καλά το παράδειγμα της Γερμανίας, θα βρεθούν λίγα χρόνια αργότερα σε δύσκολη θέση, γιατί δε θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στις σύνθετες γνώσεις, για τις οποίες απαιτείται μια στέρεη αρχική μόρφωση.

Στην πραγματικότητα η μαθητεία στην ηλικία των 14 ετών είναι μια πολύ σοβαρή απάρνηση. Απάρνηση της φιλοδοξίας του στρατηγού Ντε Γκολ και του υπουργού Μπερτουάν, που επέβαλαν το 1958 την υποχρεωτική εκπαίδευση μέχρι τα 16 χρόνια. Απάρνηση της φιλοδοξίας για ένα σχολείο της δημοκρατίας, που δεν πρέπει να συγκατανεύει στο να εκπαιδεύει πολίτες δύο ταχυτήτων. Απάρνηση μιας αληθι-

νής μεταρρύθμισης ενός σχολείου ικανού να προσφέρει στον καθένα, μέσα στην ίδια χοάνη, στιγμές κοινής εκμάθησης και διαφοροποιημένες διαδρομές για την πρόσβαση στις θεμελιώδεις γνώσεις. Απάρνηση μιας ουσιαστικής φιλοδοξίας της Γαλλίας -που βέβαια απέχει πολύ από το να έχει πραγματοποιηθεί-, αλλά που οφείλει να συνιστά έναν δυνατό ορίζοντα, ένα καθήκον, για την επίτευξη του οποίου θα πρέπει να αγωνισθούν μαζί καθηγητές, γονείς, πολίτες, πολιτικοί: να εγγραφούν σε κάθε παιδί, στην ηλικία των 16 ετών, την κατάκτηση των θεμελιωδών στοιχείων της ιδιότητας του πολίτη. Απάρνηση της κοινωνικής και παιδαγωγικής εφευρετικότητας, η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει μια σε βάθος μεταρρύθμιση του σχολικού θεσμού. Απάρνηση της πάλης ενάντια στο κοινωνικό και πολιτικό απαρτχάιντ, που -αν δεν προσέξουμε- θα μπορούσε να μεγαλώσει πολύ το κοινωνικό ρήγμα κάτω από τα πόδια μας ... τόσο που θα πέφταμε όλοι μέσα, στο μέλλον!

Μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος

ΒΙΩΜΑΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Στο χώρο του Κέντρου Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης «Σχεδία» (Σαλφούς 5, Αθήνα) αρχίζει ο δεύτερος κύκλος σεμιναρίων με τα εξής θέματα:

1. Οι εικαστικές τέχνες στην υπηρεσία της θεατρικής έκφρασης. Σκηνικό-μάσκα-κούκλα-κοστούμι
2. Εργαστήριο θεατρικού παιχνιδιού. Τρόποι και τεχνικές για τη δημιουργία παράστασης μέσω του θεατρικού παιχνιδιού
3. Η καταπολέμηση των προκαταλήψεων μέσα από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες

Τα σεμινάρια έχουν βιωματικό χαρακτήρα και θα ξεκινήσουν στις 16/1/2006.

Πληροφορίες στο τηλέφωνο: 210-3218590.